

EL BARÇA AL BARRI

LA SEVA PETJADA PER L'ESQUERRA DE L'EIXAMPLE

Des de la fundació del Club en 1899 fins 1908, el Futbol Club Barcelona va jugar en diferents camps, tots ells en qualitat de llogater, fent-los servir com a camp propi.

En plena efervescència urbanística, feia uns quaranta anys que s'havien enderrocats les muralles, la ciutat de Barcelona vivia entre l'especulació urbanística i la necessitat de crear espais per a la pràctica dels diferents esports. Tot aquest espai que oxigenava Barcelona era l'Eixample, dissenyat per Ildefons Cerdà.

A finals del segle XIX i principis del XX va ser l'arribada a Barcelona del futbol, un nou esport de procedència anglesa que any rere any va experimentar una gran popularitat, arrelant molt ràpidament en la societat barcelonesa. En aquest disseny quadriculat de l'Eixample varen proliferar camps de futbol, velòdroms etc., que després l'especulació urbanística va fer desaparèixer. En les illes, que encara eren solars, properes a la fàbrica Batlló (actual escola Industrial) i l'edifici de l'Hospital Clínic varen proliferar camps de futbol per a la pràctica d'aquest nou esport, com per exemple el camp que mostra la imatge, en la cruïlla del carrer Rosselló amb Comte d'Urgell on veiem l'edifici de la fàbrica Batlló, o l'altra imatge on es veu el camp on jugava l'Espanya junt a l'edifici original de l'Hospital Clínic i l'església que hi havia davant del carrer Rosselló i que ara s'ubica l'entrada principal de l'hospital.

1. Camp al carrer Rosselló / Urgell
(Foto: Lluís Girau / Centre Excursionista de Catalunya)

2. Camp al carrer Villarroel / Rosselló (a la dreta el passatge Batlló)
(Foto: Josep Brangulí / ANC)

Va ser en alguns camps de futbol ubicats en l'Esquerra de l'Eixample on el FC Barcelona va començar la seva trajectòria com a club, en uns moments difícils econòmicament i en plena expansió urbana.

El primers camps que el FC. Barcelona va jugar com a local, i que encara no es trobaven a l'Esquerra de l'Eixample, van ser al camp del Velòdrom de la Bonanova, molt a prop de l'actual Turo Parc (l'illa que conformen els carrers de Reina Victòria, Vallmajor, Modolell i Valero, i que compartia amb el FC Català que també es va fundar el 1899. En aquest camp va jugar el FC. Barcelona el seu primer partit, el 8 de desembre de 1899 contra un combinat de la colònia anglesa. El resultat va ser de 0-1 a favor dels anglesos. Els blaugrana van jugar en aquest camp fins el 23 de setembre de 1900. Després van venir altres camps, com el de l'Hotel Casanovas (1900-1901) i el de la carretera d'Horta (1901-1905), els dos al barri d'Horta-Guinardó. Al camp de l'Horta no es cobrava entrada perquè sortia més car el lloguer de les cadires de pagament que els possibles diners recaptats. El 1905 el FC Barcelona va haver d'abandonar-lo perquè els seus propietaris van decidir urbanitzar-lo. A partir d'aquest moment es quan començarà la seva petjada per l'Esquerra de l'Eixample.

EL CAMP DEL CARRER MUNTANER (1905-1909)

La nova destinació fou l'antic terreny d'un altre club barceloní, l'Hispania AC que va jugar entre els anys 1902 i 1903, any de la desaparició del club. Es tractava d'un solar sense edificar delimitat pels carrers de París, Casanovas, Londres i Muntaner, on era l'entrada principal. Avui dia es una illa de cases. El terreny feia 97 metres de llarg per 65 d'ample. No tenia tanques de cap classe i des dels carrers circumdants es podia presenciar sense cap tipus de problema els partits que es disputaven.

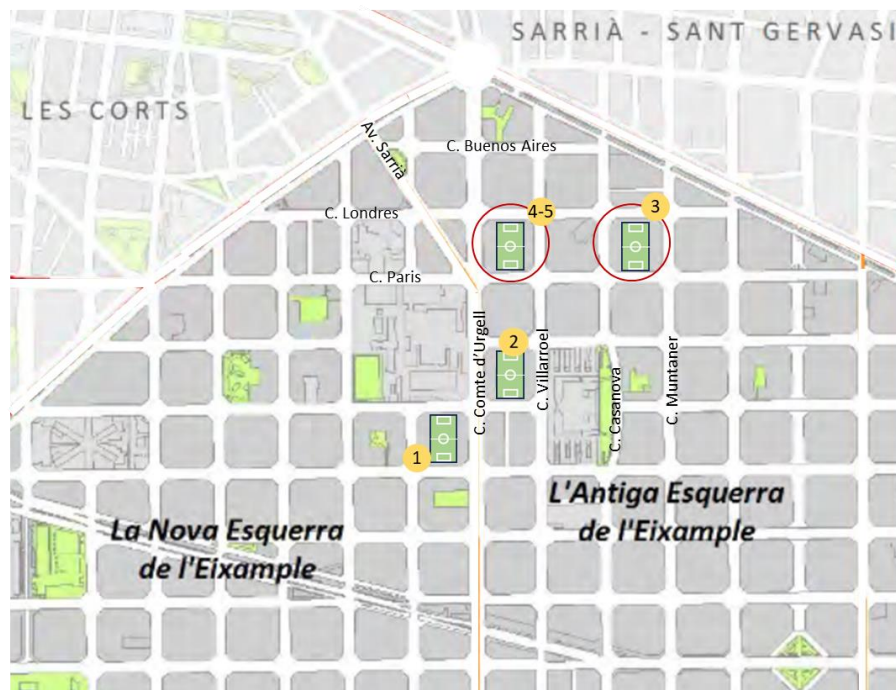
3. Camp del carrer Muntaner. Al fons es pot veure la cantonada de Muntaner / Coello (actualment Londres)

La inauguració tingué lloc el 26 de febrer de 1905 amb un partit amistós amb el vell rival, el Català, que va guanyar per 2 a 3. Aquell dia no se celebrà cap cerimònia ni es concedí a l'encontre cap importància especial. Al capdavall, aquest camp, que tingué una història anodina, fou el testimoni d'una època molt delicada per al Barça, quan una greu crisi posà en perill

la mateixa existència del club i només guanyà un títol: el Campionat de Catalunya 1904-05. Per acabar-ho d'adobar, durant els quatre anys de vida que durà com a terreny barcelonista no s'hi juga cap partit oficial. La raó d'això es ben senzilla: l'Associació de Clubs de Catalunya havia decidit que el Campionat de Catalunya es disputés íntegrament al camp que tenia en propietat, al costat de l'hospital Clínic. Aquest fet, juntament amb el clima de crisi general que imperava, amb un descens gradual del número de socis, féu que el club considerés aquest terreny com a interí, provisional, temporal.

En definitiva varen ser uns anys complicats, d'intent de consolidació, titubejos i finalment franca decadència d'un club que encara estava a la recerca de la seva pròpia identitat, i encara allunyat de qualsevol rol de protagonisme en la societat barcelonesa i catalana.

Tot canvià a partir de 1909. El desembre de 1908 Joan Gamper havia assolit la presidència blaugrana per primer cop i va salvar al Club de la seva desaparició, establint un innovador vincle amb el sentiment identitari català com un dels miraculosos motius del ressorgiment. D'uns 38 socis que havia al club a finals de 1908 van passar a ser més de 200 quan el 14 de març de 1909 es va inaugurar el camp del carrer Indústria. Així doncs, un cop remuntat el vol, el FC Barcelona tornà a canviar de camp. Posteriorment el camp del carrer Muntaner es construí el velòdrom Parc d'Esports, i més endavant el terreny passà a ser propietat del RCD Espanyol.

En el plànol es pot veure la situació dels dos camps de futbol que va jugar el FC Barcelona. (Fotografia 3) Primer al del camp del carrer Muntaner (1905-1909) i després (Fotografies 4-5) al camp del carrer Indústria -avui carrer París- (1909-1922).

El camp de la fotografia 1 no va jugar el Barça, però si el de la fotografia 2 on va jugar el Campionat de Catalunya obligat per l'Associació de Clubs de Catalunya que era el propietari i volia que es fes el campionat íntegrament en el seu camp.

EL CAMP DEL CARRER INDÚSTRIA (1909-1922)

El camp del carrer Indústria (avui París) també estava ubicat en el districte de l'Eixample, com el seu antecessor del carrer Muntaner, però s'havia convertit en el veritable motor de l'expansió del club a partir de 1909. Estava situat a dues travessies del camp del carrer Muntaner, a l'illa formada pels carrers Londres, París, Urgell i Villarroel, un terreny actualment urbanitzat. La seva inauguració es dugué a terme sense cap cerimònia especial, amb la disputa d'un partit corresponent al Campionat de Catalunya amb el Català (2-2), el 14 de març de 1909. El camp del carrer de la Indústria, conegut popularment com *l'Escopidora*, per les petites dimensions que tenia, fou a l'època el millor camp de Catalunya i, a partir del 1914, el primer de Catalunya que tingué enllumenat elèctric. Tenia al costat un xalet el primer pis del qual fou utilitzat durant un cert temps com a local social del club i la planta baixa com a bar.

4. Camp del carrer Indústria el 1912. Al fons l'Hospital Clínic

Quan va ser inaugurat no disposava de cap tribuna, i la que es va construir més tard no va ser la definitiva, sinó una reduïda d'un sol pis. La seva capacitat inicial era de mil cinc-cents persones, augmentada a sis mil quan en 1916 es va acabar la tribuna de dos pisos, orgull del barcelonisme, perquè era l'únic camp que en tenia. Llavors el Barça tenia 1.987 socis i gaudia de pràcticament tots els caràcters distintius contemporanis: era el Club de la ciutat, havia completat el seu nexu sentimental amb Catalunya (el català era l'idioma oficial), els seus seguidors ja s'anomenaven "*cules*" i els apassionats derbis es jugaven contra l'Espanyol. Durant els primers temps els jugadors es canviaven a la caseta del guarda del camp, el popular Manuel Torres, que més endavant ho fou del camp de Les Corts. La precarietat d'aquells temps quedava palesa amb la visió de la roba de carrer dels jugadors estesa sobre el llit de matrimoni del guarda.

Per acabar-ho d'adobar, els jugadors, que no disposaven de dutxa, es rentaven després del partit llançant-se cubells d'aigua per sobre, i deixant la caseta del pobre Torres en unes condicions que ens podem imaginar. Anys després es van instal·lar uns vestidors austers al costat mateix de l'entrada del camp.

5. Camp del carrer Indústria amb la nova tribuna de 2 pisos el 1916 Al fons l'edifici de la fàbrica Batlló.

El pintoresquisme no acabava amb la imatge del llit del senyor Torres ocupat per la roba dels jugadors. Al temps del descans es produïa una situació que avui dia ens deixaria bocabadats: el públic baixava al terreny de joc per fer un passeig i parlar amb les amistats. Mentrestant, la canalla, amb petites pilotes de 10 cèntims, gaudien jugant i regatejant el públic. Quan apareixia l'àrbitre i ordenava el desallotjament dels intrusos, aquests obeïen amb indolència. Començava llavors el piloteig dels jugadors davant la porteria, amb la col·laboració esporàdica d'un o altre afeccionat que encara no havia abandonat el terreny de joc.

Els segons estatuts del FC Barcelona, aprovats el 7 d'octubre de 1911 -els primers dataven de 1902-, encara afegeixen una nota deliciosament pintoresca, pròpia d'aquells temps d'amateurisme. Un dels articles estipulava que els socis tindrien dret a practicar al camp del carrer de la Indústria no solament el futbol, sinó també les curses, el tennis, el criquet, el llançament de pes, els salts, etc.

L'aforament total del camp del carrer de la Indústria era de sis mil persones, una quantitat prou important tenint en compte l'època. De fet, no és agosarat afirmar que fou a partir de la inauguració del camp del carrer de la Indústria que es constituí el fenomen del barcelonisme en massa. L'embranchida de Joan Gamper, els dos-cents socis assolits cap a final d'aquell 1909, la imatge embellida del camp i la seva

situació privilegiada al nucli urbà de la ciutat comtal donaren l'empenta decisiva al barcelonisme. Fins i tot es comença a configurar l'imaginari culer amb la gènesi precisament d'aquesta paraula: els culs arrencats a la tàpia del camp del carrer de la Indústria a la vista dels vianants va propiciar aquest apel·latiu.

6. Els culs dels aficionats a la tàpia del carrer Indústria. Origen de la paraula "culers"

D'altra banda, segons el testimoni de Manuel Torres, al camp de la Indústria li escau l'honor de ser l'escenari del primer partit nocturn que es juga a Espanya. Fou el 14 d'agost del 1912, en un partit amistós entre el FC Barcelona i el Sabadell, el qual, però, es juga sense il·luminació, de manera que tot sovint els jugadors no sabien per on anava la pilota. Així mateix, els primers revenedors d'entrades apareguren en aquest camp, va ser el 2 de gener de 1916, en ocasió del partit amistós entre el Barça i l'Athletic de Bilbao, que generà una enorme expectació. Aquell dia, dues mil persones es van quedar sense poder entrar al camp, i a la rodalia els primers revenedors col·locaren entrades, que a les taquilles costaven sis rals, pel desorbitat preu de cinc pessetes.

El temps passà molt ràpid pel camp de la Indústria. El que l'any 1909 semblava que era el sùmmum, al principi de la dècada dels vint havia esdevingut una joguina sense futur, que a més es veia amenaçada per un imparable augment del lloguer i les reformes urbanes que posaven en perill la seva existència. Així el FC Barcelona disputà l'últim partit al carrer de la Indústria el 30 d'abril de 1922, contra els anglesos del Civil Service (2-2). Feia mesos que era evident que l'*Escopidora* s'havia quedat petita i esquifida davant

l'allau d'eufòria popular que estava produint-se al voltant d'un Barça immers en plena edat d'or, amb figures de la categoria de Samitier, Zamora, Alcántara, Sancho i Piera, entre tants altres. Un fet significatiu es produí el 25 de desembre de 1921. Aquell dia es juga el partit inaugural de l'estadi de la Foixarda a Montjuïc entre el FC Barcelona i l'Sparta de Praga, amb trenta mil persones atapeint les grades i ocupant fins i tot els turons del costat. Fou la jornada que el futbol assolí la majoria d'edat i esdevingué un esport de massa. Es feia del tot necessari que el Barça construís un nou camp per tal d'absorbir total la massa àvida de futbol que creixia a tota velocitat.

Per a la història, el del carrer Indústria ha quedat com el primer camp d'importància del FC Barcelona. Allà el club barcelonista aconseguí una col·lecció respectable de títols, com ara nou campionats de Catalunya (1908-09, 1909-10, 1910-11, 1912-13, 1915-16, 1918-19, 1919-20, 1920-21 i 1921-22); cinc campionats d'Espanya (1909-10, 1911-12, 1912-13, 1919-20 i 1921-22) i quatre copes dels Pirineus (1909-10, 1910-11, 1911-12 i 1912-13). Aquesta darrera competició la disputaven equips catalans, bascos i del sud de França. En aquell terreny de joc tingueren lloc esdeveniments importants, com fou el debut del primer equip femení.

També, tot sigui dit, en aquell camp es produí el primer escàndol i la primera clausura d'un terreny de joc del club. A la temporada 1920-21, a la fi d'un partit del campionat de Catalunya, disputat al camp del carrer Indústria contra l'Europa, el 16 de gener del 1921, l'àrbitre Lemmel, que tenia fama de antibarcelonista ben merescuda i era soci de l'Espanyol, va ser agredit per un grup d'aficionats barcelonistes, entre els quals algú va dir que havia vist un directiu del FC Barcelona. Com a conseqüència d'això, la Federació Espanyola va ordenar el tancament del camp del carrer de la Indústria per tres mesos, bé que aquesta decisió gairebé no fou efectiva i només es van acabar jugant en un camp neutral dos partits amistosos amb el Newcastle.

El 20 de maig de 1922 finalitzen les obres del camp de Les Corts (carrer Numància / Travessera de les Corts). El Barça deixa l'Esquerra de l'Eixample on ha crescut com a club per esdevenir una referència social i esportiva de la ciutat de Barcelona.

Jaume Gómez

Agraïment al Centre de Documentació del FC Barcelona que ha proporcionat tota aquesta informació.

VOCALIA DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA / Col·lectiu Full: Memòria Històrica Patrimonial i Social

Equip de redacció: Mercè Tatjer Mir, Ricardo Vergara Franceschi, Alfons Santamaria Sors, Jaume Gómez Pérez

E mail: lamemoriahistoricae.e@gmail.com web www.lamemoriahistorica.es

Ens podeu trobar el 1r dilluns de cada mes de 18 a 19 a la seu de la AVVEE. Carrer Calàbria, 262 T. 93 453 28 79